

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

นางสาวศุบงกช เล็กสมบุญวงศ์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง :
กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.ยวดี มานะเกษม, 51 หน้า

โครงการกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่เกิดจากนโยบายของรัฐบาลที่ได้จัดสรรเงิน 1 ล้านบาทให้กับหมู่บ้าน เพื่อต้องการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในหมู่บ้านโดยมีวัตถุประสงค์หลักในการให้ใช้เงิน 1 ล้านบาท เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านที่ไม่มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนจะได้กู้ยืม เพื่อไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน เงิน 1 ล้านบาทที่รัฐบาลได้จัดสรรให้กับหมู่บ้านหนองกะจะ หมู่ที่ 10 ต.ปากช่อง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545 พร้อมกับทางสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เห็นสมควรให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่งบัณฑิตมาประจำแต่ละหมู่บ้าน โดยมีเป้าหมายคือ การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต และชุมชน เกิดความเข้มแข็ง โดยมีกลุ่มองค์กรเพิ่มขึ้น มีเครือข่ายการเรียนรู้ สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

สาขาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายชื่อนักศึกษา นางสาว ศุบงกช เล็กสมบุญวงศ์
ลายชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา **ผศ.ดร.ยวดี มานะเกษม**
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

 (ผศ.ดร. ยวดี มานะเกษม)

กรรมการสอบ

 (ผศ.ดร. นีระใจ กุง)

 (ผศ.ดร. นีระใจ กุง)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

 (.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่..... เดือน..... - ๘ ต.ค. 2545 พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้จัดทำสารนิพนธ์ขอกราบขอบพระคุณบุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลืออย่างดียิ่งทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานศึกษานิพนธ์ อาทิเช่น

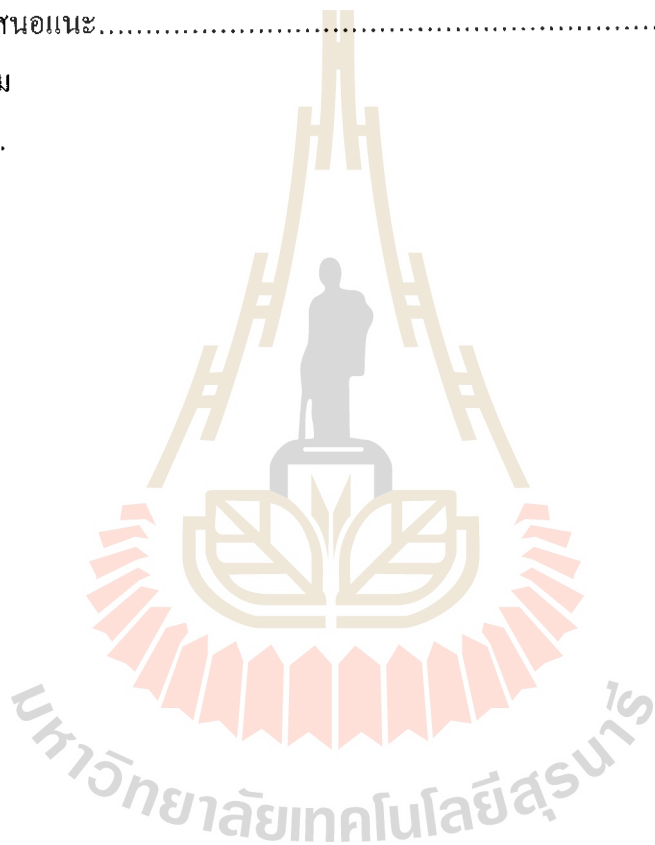
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หัสไชย บุญสูง อาจารย์ที่ปรึกษาบัณฑิตกองทุนฯ ต.ปากช่อง
 - ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูวดี มานะเกษม อาจารย์ที่ปรึกษาบัณฑิตกองทุนฯ ต. ปากช่อง
 - ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีการจัดการ
 - คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ทุกท่านที่ให้ความรู้และคำแนะนำทางวิชาการ
 - ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง นายคะเชนทร์ โยสุน์ และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านสถานที่ในการจัดประชุมระดับตำบลและการประชุมของบัณฑิต ต.ปากช่อง และความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลต่างๆ
 - นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ฯ บ้านหนองกะจะ สมาชิกกองทุนฯและประชาชนทั่วไปของหมู่บ้านหนองกะจะ ที่ให้ข้อมูลในการศึกษา สารนิพนธ์ครั้งนี้
 - ขอขอบคุณบัณฑิตกองทุนตำบลปากช่องทุกท่านที่ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและปรึกษาต่าง ๆ
- ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดาที่ให้การเลี้ยงดู อบรม และส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีมาตลอด จนทำให้ผู้จัดทำสารนิพนธ์ประสบความสำเร็จในครั้งนี้ได้

นางสาวสุบงกช เล็กสมบุรณ์วงศ์
บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
หน้าอนุมัติ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	1
3. กรอบความคิดทางทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
1. นโยบาย หลักการและ วัตถุประสงค์.....	5
2. ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง.....	6
3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	10
4. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบซัพพีโมเดล.....	11
บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ	
1. วิธีการประเมินโครงการ.....	13
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	16
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	16
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	19
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	21
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	21
บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการ	
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	28
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	36

เรื่อง	หน้า
3. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	42
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	46
2. วิธีการดำเนินการ.....	46
3. ผลการดำเนินงาน.....	47
4. อภิปรายผล.....	48
5. ข้อเสนอแนะ.....	51
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก ก.	

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเรื่องการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น ให้มีการถือผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ลดรายจ่ายและบรรเทาเหตุฉุกเฉินความจำเป็นเร่งด่วน ทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุน รับการจัดสรรโอนเงินจำนวน 1 ล้านบาท เข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว หรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ตาม การพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนางบกองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

เพื่อทราบว่าการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของแต่ละชุมชนท้องถิ่นได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ข้างต้นมากน้อยเพียงใด จึงจำเป็นต้องมีการประเมินกองทุนหมู่บ้าน โดยนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต ที่เข้ามาประจำอยู่ในหมู่บ้านนั้นๆ เขียนรายงานการประเมินในรูปของ " สารนิพนธ์ " (Substantive Report) เพื่อแสดงให้เห็นความสำเร็จ หรือ จุดอ่อนที่ควรปรับปรุงของแต่ละท้องถิ่น ทั้งเพื่อเป็นการพัฒนาความรู้และความสามารถในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบว่าการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บรรลุเป้าหมายเพียงใด
2. เพื่อทราบว่ามีปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุน และปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

3. เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนหรือไม่
4. เพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตามตัวชี้วัดที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

3. กรอบความคิดทางทฤษฎี

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ใช้ต้นแบบทางความคิดในเชิงระบบที่เรียกว่า " ชิฟฟ์โมเดล " (CIPP Model) ซึ่งเป็นแนวคิดและรูปแบบในการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า " การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และ สังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ "

สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่าเป็นรูปแบบการประเมินชิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการ โครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของทรัพยากร เช่น จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินงานของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไขปรับปรุงให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เพื่อเป็นหลักฐานทุกขั้นตอน
4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการรวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือ ปรับเปลี่ยนโครงการ

4. วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูล ได้จากกลุ่มเป้าหมายและเอกสาร ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูล ที่ผู้ประเมินสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้โดยตรงจากในกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง
2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูล ที่ผู้ประเมินได้เลือกใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้แล้ว เช่น เอกสารหลักฐาน จดหมายเหตุ และบันทึกต่างๆ

ข้อมูล que เก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่างๆ จำแนกออกได้ 2 ลักษณะ คือ

- 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นข้อมูล que เก็บรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูล que สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติได้หลายวิธี เช่น รายได้ของชาวบ้าน จำนวนสมาชิกในครอบครัว
- 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นข้อมูล que เก็บรวบรวมจากการบรรยายความคิดเห็น เจตคติ ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์แตกต่างจากข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุน

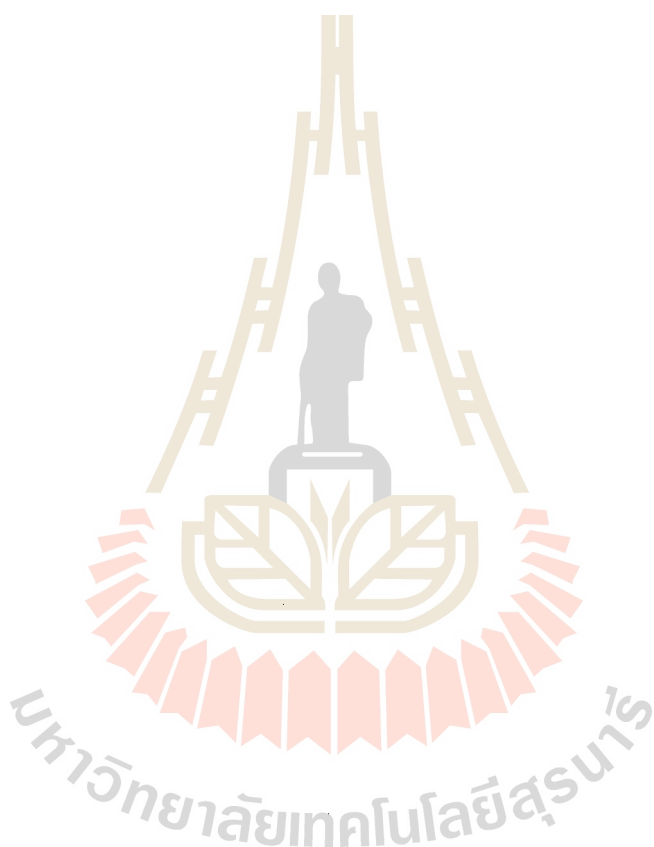
ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล เป็นกระบวนการนำข้อมูล que เก็บรวบรวมได้ มาจัดเป็นระบบ และสรุปความ โดยเริ่มตั้งแต่การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และการจำแนกประเภทของข้อมูลแล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเลือกค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์

ขั้นที่ 3 นำเสนอผลการวิเคราะห์และการสรุปผล เป็นการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมา นำเสนอ แปลความ และสรุปผลในรูปแบบที่เหมาะสม

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ
2. มีความรู้ความเข้าใจการบริหารจัดการโครงการและการประยุกต์ความรู้สู่ท้องถิ่น

3. มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ
4. มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน
5. มีความเข้าใจปัจจัยต่างๆ ที่เป็นสนับสนุนและขัดขวางการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้งแนวคิดทฤษฎีและระเบียบข้อบังคับต่างๆ ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากหนังสือและเอกสารดังต่อไปนี้

- 1) ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา
- 2) ชุดวิชาการวิจัยชุมชน
- 3) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
- 4) ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ

โดยสรุปเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ เพื่อใช้เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพ

1. นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์

นโยบาย

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติของรัฐบาลซึ่งแถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุน สร้างอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ เป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม แก้ไขปัญหาเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน และพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

หลักการ

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ คือ

1. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนท้องถิ่น
2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยภูมิปัญญาตนเอง
3. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. เชื่อมโยงการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
5. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน
2. ส่งเสริมพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหา และส่งเสริมเศรษฐกิจแบบพอเพียง
4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
5. เสริมสร้างศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544
2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 มีจำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งมีชื่อย่อว่า กทบ. องค์ประกอบของ กทบ. คือ

1. ประธาน ได้แก่ นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายให้เป็นประธาน

2. รองประธาน มี 3 คน ได้แก่
 - 1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 - 2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
 - 3) รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
 ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นรองประธานคนที่ หนึ่ง สอง สาม ตามลำดับ
3. กรรมการมีจำนวนไม่เกิน 10 คน ที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง
4. ที่ปรึกษาคณะกรรมการมีจำนวนไม่เกิน 7 คน ที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง

ในระเบียบฉบับนี้ได้กำหนด อำนาจ ของคณะกรรมการดังนี้

- 1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุน
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนและแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- 3) กำหนดแผนงาน ออกระเบียบข้อบังคับและประกาศจัดตั้งกองทุน
- 4) ออกระเบียบเกี่ยวกับเรื่องการเงิน
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- 6) แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 7) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบ
- 8) อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปปฏิบัติงานที่สำนักงานได้

ในระเบียบฉบับนี้ได้กำหนด หน้าที่ ของคณะกรรมการดังนี้

- 1) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 2) รายงานผลการดำเนินงาน รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุน
- 3) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

หมวด 2 ว่าด้วยสำนักงาน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนดให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในสำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

1. เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
2. ปฏิบัติงานธุรการ
3. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ
4. ประชาสัมพันธ์
5. ประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่างๆ
6. จัดให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
7. พิจารณาเสนอความเห็นเรื่องแผนการบริหารและจัดการกองทุน ต่อคณะกรรมการ

8. สนับสนุนเสนอแนะ คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์
9. คำเนินการหรือมอบหมายให้แก่หน่วยงานอื่น ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน
10. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงาน เสนอต่อคณะกรรมการ
11. คำเนินการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ฉบับที่ 2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ซึ่งระเบียบฉบับที่ 2 นี้เป็นการแก้ไขข้อความจากฉบับที่ 1 โดยให้ยกเลิกข้อความในวรรคสองของข้อ 6 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้แทน

“ คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 4 คน ”

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ พ.ศ. 2544 มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้ง

สถานที่ตั้งกองทุน เลขที่ 13 หมู่ 10 ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โทรศัพท์ 044 - 239418

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- 2) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- 3) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะ
- 4) เพื่อพัฒนาจิตใจให้สมาชิกเป็นคนดี และมีคุณธรรม
- 5) เพื่อพัฒนาให้สมาชิกเป็นคนเก่ง และมีคุณธรรม

3. แหล่งที่มาของกองทุน

- 1) เงินกู้ยืม
- 2) เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 3) เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
- 4) เงินหรือทรัพย์สินอื่นๆ ที่กองทุนได้รับมาโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน

- 5) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
 - 6) เงินฝากสัจจะ
 - 7) เงินค่าหุ้น
 - 8) ดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุนหมู่บ้าน
4. คุณสมบัติของสมาชิก
- 1) เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองกะจะ ไม่น้อยกว่า 6 เดือนก่อนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน
 - 2) มีเงินฝากสัจจะและถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้น แต่ต้องไม่เกิน 1 ใน 5
 - 3) เป็นผู้พร้อมจะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน
5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก
- 1) ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
 - 2) สมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคล และกลุ่ม หรือองค์กรชุมชน
 - 3) เมื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้พิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัคร และเห็นสมควรรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกจะแจ้งให้บุคคลนั้นชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น และเงินฝากสัจจะ ภายใน 3 วัน
6. การฟื้นฟูสภาพจากการเป็นสมาชิก
- 1) เสียชีวิต
 - 2) ลาออก
 - 3) ถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถ
 - 4) มีลักษณะหรือคุณสมบัติไม่ตรงกับระเบียบ
 - 5) ในที่ประชุมใหญ่ สมาชิกมีมติให้ออก
 - 6) จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัคร
 - 7) จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน
 - 8) นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้

3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติ ในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 คือ

1. จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม จะต้องมีส่วนในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของหมู่บ้าน และชุมชนนั้น ๆ
2. การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ต้องเป็นตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการ ว่าด้วยการจัดตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ประเมินความพร้อม ในด้านต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริงหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อม ดังนี้

1. ความพร้อมความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน
2. ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุน ทางด้านความรู้ และประสบการณ์
3. การบริหารจัดการกองทุนที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน ในส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
4. การมีระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน ของคณะกรรมการ กองทุน โดยสมาชิก เพื่อความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพสูงสุด

การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุน ต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน
2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท
3. คณะกรรมการต้องบันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาและเงื่อนไขรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว
4. คณะกรรมการกองทุน อาจเรียกหลักประกันเงินกู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กองทุนกำหนด

5. อัตราดอกเบี้ย หรือ ค่าตอบแทนเงินฝาก และเงินกู้ เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก
6. ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ พิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย
7. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ผู้กู้จะต้องเสียเบี้ยปรับตามระเบียบข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้
8. หากผู้กู้ไม่ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินโดยปราศจากเหตุผลคณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยได้ทันที

กองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ โดยคณะกรรมการจะอนุมัติเงินกู้ตามลำดับก่อนหลังในการยื่นเรื่องกู้และจะพิจารณาถึง

1. ความเป็นไปได้ของโครงการ
2. ความเหมาะสมด้านจำนวนเงินกู้ กับ โครงการที่ขอกู้
3. ความสามารถในการชำระคืนเงินกู้

การวิเคราะห์โครงการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการเงินกองทุน มีกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ให้คุณค่าประสบการณ์ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และเพื่อให้ได้ข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

4. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล (CIPP MODEL)

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ใช้ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบ System Approach โดยเลือกใช้แนวคิดและรูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP MODEL)

สตัฟเฟิลบีม ได้ให้ความหมายของการประเมินเชิงระบบว่า “เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่” และได้จำแนกขั้นตอนของการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. กำหนด หรือ ระบุข้อมูลที่ต้องการ
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

นอกจากนี้ได้เสนอประเภทการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่จะประเมินดังนี้

- 1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่จะใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อม ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์
- 2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ
- 3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implemenitng Decisions) เป็นการตัดสินใจใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน และปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ
- 4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) เป็นการตัดสินใจที่จะใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นเพื่อพิจารณา การยุติล้มเลิก หรือ ปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

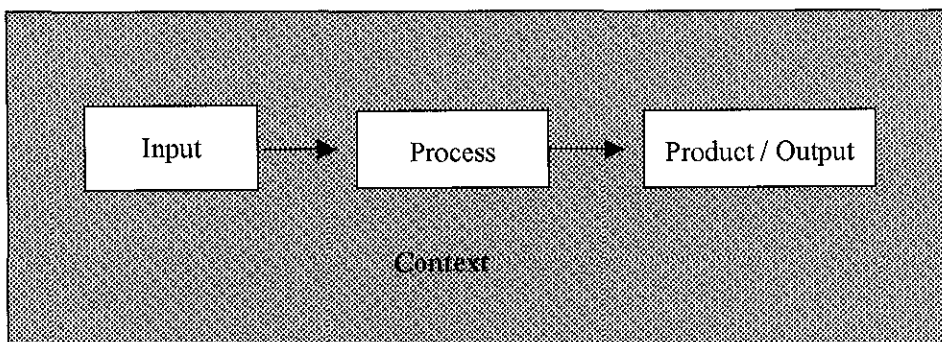
การประเมินโครงการ เป็นตัวชี้วัดความสามารถในการดำเนินงานว่ามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด การใช้แนวคิดทฤษฎีระบบเป็นตัวแทนหนึ่งที่เหมาะสมในการประเมินผล ตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพราะเป็นการศึกษาเจาะลึกถึงชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นองค์รวมและเป็นระบบ

1. วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบ (System Approach) รูปแบบวิธีการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeams) ที่เรียกว่าซีพีพี โมเดล (CIPP MODEL) มาใช้ในการดำเนินการ

กระบวนการ CIPP MODEL นี้มีองค์ประกอบ หรือตัวแปร ที่มีผลต่อส่วนรวมของโครงการ ซึ่ง สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeams) กำหนดองค์ประกอบของการประเมินโครงการเป็น 4 ประเภท คือ

1. Context (บริบท)
2. System Context (บริบทของหน่วยระบบ)
3. Context Evaluation (การประเมินหน่วยระบบ)
4. Indicators (ตัวชี้วัดหรือตัวบ่งชี้)

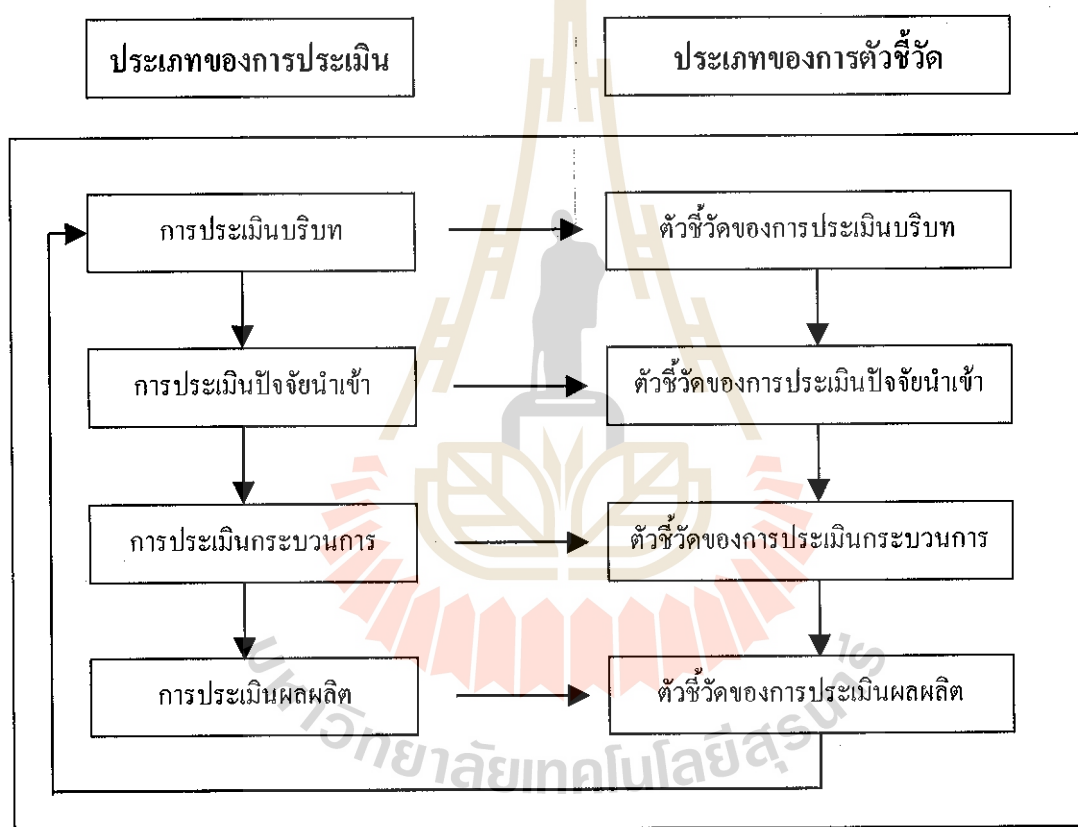

แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบของระบบ

จากแผนภาพที่ 1 ในกรอบใหญ่ คือ ระบบที่ต้องการประเมิน ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อย ที่จะต้องนำมาประเมิน คือ

1. บริบทของหน่วยระบบ (System Context)
2. ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ (System Input)
3. กระบวนการของหน่วยระบบ (System Process)
4. ผลผลิตของหน่วยระบบ (System Product / Output)

ในแต่ละส่วนของหน่วยระบบที่จะนำมาประเมิน ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

แผนภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและตัวชี้วัดของการประเมิน

การประเมินบริบท (Context) เรียกว่า Context Evaluation
 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) เรียกว่า Input Evaluation
 การประเมินกระบวนการ (Process) เรียกว่า Process Evaluation
 การประเมินผลผลิต (Product) เรียกว่า Product Evaluation

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) หมายถึง สมาชิกทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองกะจะ ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ประชากรที่ใช้ในการสุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองกะจะ ซึ่งในหมู่บ้านนี้มีประชากรประมาณ 411 คน (ผู้ชาย 222 คน ผู้หญิง 189 คน) จากครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน 86 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) หมายถึงสมาชิกบางส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่ถูกเลือกขึ้นมาเป็นตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา มีจุดมุ่งหมายที่จะใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้น้อยที่สุด แต่ในขณะเดียวกันต้องการให้กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนของประชากรมากที่สุด โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักการของความน่าจะเป็น ที่สมาชิกทุกหน่วยของประชากรมีโอกาสถูกสุ่มเท่า ๆ กัน
2. การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างที่จำแนกประชากรออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามพื้นที่ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกในกลุ่มที่มีคุณลักษณะที่หลากหลาย แต่ในภาพรวมของกลุ่มที่ต่างกัน จะมีลักษณะของกลุ่มที่ใกล้เคียงกัน
3. การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นวิธีการสุ่ม / เลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปร ตัวชี้วัด และตัวบ่งชี้ มีความหมายคล้ายกันและบางครั้งก็สามารถใช้แทนกันได้ ซึ่งในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบ ประกอบด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้ คือ

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

การกำหนดตัวชี้วัดเพื่อประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ตามกรอบความคิดทฤษฎีจะได้รายการตัวชี้วัดดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัด จำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อม ของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1.1 บริบทระดับประเทศ ของหน่วยระบบ A และ B เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และตัวบ่งชี้อื่นๆ ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1) ความยากจนของประเทศ
- 2) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม
- 3) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
- 4) สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- 5) ความเคียดแค้นและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- 6) บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท
- 7) ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น ของหน่วยระบบ A และ B เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพป่าและหนองน้ำที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านและชุมชน
- 2) สภาพปัจจุบัน
- 3) ด้านเศรษฐกิจทั้งหมดของหมู่บ้าน
- 4) ด้านวัฒนธรรม

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

- 2.2 เงิน 1 ล้านบาท
 - 2.3 คณะกรรมการชุมชน
 - 2.4 ผู้สมัครขอกู้
3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
 - 3.1 การคัดเลือกผู้กู้
 - 3.2 การรับชำระหนี้
 - 3.3 การทำบัญชี
 4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product/Output Indicator) ของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ
 - 4.1 ผลโดยตรง ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
 - 1) จำนวนผู้ได้กู้
 - 2) ยอดเงินให้กู้
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
 - 1) จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
 - 2) การขยายกิจการของผู้กู้
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
 - 1) กองทุนชุมชนมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
 - 2) ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัด จำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว (Context Indicator) ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 1.1 อาชีพหลักของผู้กู้
 - 1.2 รายได้ของครอบครัว
 - 1.3 ประสบการณ์ในการดำเนินงาน

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
 - 2.1 เงินที่กู้มาได้
 - 2.2 สถานที่และวัตถุดิบ

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
 - 3.1 การหาตลาดที่ดี
 - 3.2 การหาวัตถุดิบที่ดี

4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product / Output Indicator) ของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ
 - 4.1 ผลโดยตรง ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
 - 1) รายได้เป็นเงิน
 - 2) ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
 - 1) ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
 - 1) ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
 - 2) ผู้กู้มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะต้องมีความเหมาะสมกับการใช้รวบรวมข้อมูลที่มีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งสามารถจำแนกเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นข้อคำถามที่จัดส่งให้กลุ่มเป้าหมายได้ตอบคำถามเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการ ซึ่งอาจเป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริง ความคิดเห็น และความรู้สึก

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview) ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ที่ต้องการ ข้อมูลเชิงลึก หรือจากกลุ่มเป้าหมายที่อ่านหนังสือไม่ออกหรือเขียนหนังสือไม่ได้ ซึ่งใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละคนค่อนข้างนาน
3. แบบสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการสังเกต พฤติกรรม หรือ ปฏิติรยาของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ที่ สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสังเกต โดยจะต้องมีการบันทึกข้อมูล ได้ทันทีที่ ได้สังเกต

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ใช้แบบรายงานต่างๆ เป็น เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน (บร. 1)
2. แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร. 2)
3. แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.3)
4. แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (บร. 4)
5. แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร. 5)
6. แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงิน จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร. 6)
7. แบบรายงานการสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะ ของประชาชน (บร. 7)
8. โครงการเศรษฐกิจชุมชน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (เขียนแผนธุรกิจผู้ประกอบการ SMEs) (บร. 8)
9. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (บร. 9)
10. แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน (บร. 10)
11. แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร. 11)
12. การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร. 12)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ ที่เป็นตัวเลข และข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่เป็นการบรรยายลักษณะข้อมูลรูปแบบของข้อความ ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้แบบสอบถาม จัดส่งให้กลุ่มเป้าหมายได้ดำเนินการตามคำสั่งที่แจ้งที่กำหนด เมื่อตอบคำถามแล้วเสร็จให้ส่งกลับคืนแก่ผู้ประเมิน
2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประเมินกับผู้ให้การประเมินที่เป็นรายบุคคล หรือกลุ่มบุคคล เพื่อสนทนากันในประเด็นที่ผู้ประเมินต้องการข้อมูล
3. การสังเกต เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายตามที่ต้องการสังเกตโดยที่กลุ่มเป้าหมายไม่รู้ตัว จะทำให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ต้องการ
4. การอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จำนวน 7-8 คน มาร่วมแสดงความคิดเห็นที่ได้รับการกระตุ้นจากคำถามของผู้ประเมิน โดยมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น และปฏิกิริยาของสมาชิกกลุ่มเป้าหมายระหว่างการแสดงความคิดเห็นที่อาจนำไปใช้ประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดเป็นระบบ สรุปความ แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ประเภทของการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้ คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามที่ต้องการทราบ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดเห็น ในประเด็นที่กำหนดอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นข้อความที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการ

สังเกตโดยการนำข้อมูลมาดำเนินการตามขั้นตอนของการวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปที่สามารถนำไปอธิบายในประเด็นที่ต้องการคำตอบ

การวิเคราะห์แจกแจงตัวแปรและลักษณะค่าของตัวแปร ที่จะให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 1 มีดังต่อไปนี้ คือ

1. เพื่อทราบว่าการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมายเพียงใด

1.1 การเกิดกองทุน มีตัวแปรและตัวชี้วัดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวแปรและตัวชี้วัดการเกิดกองทุน

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. กองทุนหมู่บ้าน	- มีกองทุนอยู่ก่อนแล้วกี่กองทุน - มีกองทุนเกิดขึ้นใหม่จากเงินกองทุน 1 ล้าน
2. ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน
3. ทศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน	- มีความต้องการอยากให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน - กองทุนชุมชนสามารถสร้างรายได้และพัฒนาอาชีพ
4. การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน	- มีการพัฒนาอาชีพ - มีการสร้างงาน - มีการสร้างรายได้ - มีสวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน
5. แนวโน้มความเข้มแข็งและการอยู่รอดของกองทุน	- มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน - สมาชิกในหมู่บ้านให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกของกองทุน
6. ยอดเงินปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน	- จำนวนสมาชิกกองทุน - จำนวนเงินออมและเงินทุน - ยอดเงินคงเหลือของกองทุน 1 ล้าน

1.2 การมีระบบบริหารกองทุน มีตัวแปรและตัวชี้วัดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวแปรและตัวชี้วัดการมีระบบบริหารกองทุน

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. คณะกรรมการบริหารกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีคณะกรรมการบริหารกองทุน - จำนวนคณะกรรมการบริหารกองทุน - มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบกองทุน
2. ระเบียบการบริหารกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีระเบียบการบริหารกองทุน
3. การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร	<ul style="list-style-type: none"> - มีการประชุมคณะกรรมการ - มีการรับสมัครสมาชิก - มีการรับฝากเงิน - มีการระดมทุนเงินฝาก
4. การตัดสินใจเงินกู้	<ul style="list-style-type: none"> - มีระเบียบการกู้และการขอทุน - มีระเบียบการคิดดอกเบี้ย - จำนวนผู้ขอกู้ที่ได้รับการอนุมัติ
5. การจัดสรรผลประโยชน์	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนเงินกองทุนสะสมจากเงิน 1 ล้านบาท - จำนวนดอกเบี้ยที่ได้รับ

1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง มีตัวแปรและตัวชี้วัดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตัวแปรและตัวชี้วัดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
2. การปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	- ได้นำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ปฏิบัติในเรื่องการประกอบอาชีพของผู้ดูแล
3. ความเข้าใจในเรื่องการพึ่งตนเอง	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง
4. การปฏิบัติในเรื่องการพึ่งตนเอง	- ได้นำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการบริหารกองทุน - ได้นำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ
5. ความเข้าใจเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. การปฏิบัติในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ได้นำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุน - ได้นำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินกิจการของผู้ดูแลเงินจากกองทุน

1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีตัวแปรและตัวชี้วัดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตัวแปรและตัวชี้วัดการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกัน ระดับของกองทุนโดยรวม	- มีการชี้แนะเรื่องกองทุนให้ประชาชนเข้าใจในหลักการสำคัญว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นของสมาชิกทุกคน - สมาชิกกองทุนมีความเข้าใจเรื่องการค้าเงินงานกองทุนว่าจะต้องช่วยกันดูแลรักษาเงินกองทุน
2. ภูมิคุ้มกัน ระดับกิจการของผู้ดูแลในแต่ละคน	- ผู้ดูแลแต่ละคน ไม่กู้หนี้ยืมสินจากแหล่งดอกเบี้ยแพงมาใช้ในการดำเนินการประกอบอาชีพ - ผู้ดูแลแต่ละคนดำเนินการประกอบอาชีพ โดยคำนึงถึงการบริโภคเองและมีตลาดที่แน่นอน

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น มีตัวแปรและตัวชี้วัดดัง
ตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตัวแปรและตัวชี้วัดการมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. ศักยภาพเดิมของบริบท	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพของป่า - สภาพของดิน - สภาพของแหล่งน้ำ - จำนวนประชากร - อาชีพครั้งแรกของประชากรในหมู่บ้านหนองกะจะ - ถนน - ไฟฟ้า - ประปา
2. การดำเนินงานเท่าที่ผ่านมาที่มีศักยภาพในด้านต่างๆดังนี้	
2.1 ทุนด้านการเงิน	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนเงินกองทุนเดิมในหมู่บ้าน - จำนวนกลุ่มต่างๆ
2.2 ทุนด้านทรัพยากรกายภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - มีการประกอบอาชีพ - สภาพของที่ดิน
2.3 ทุนทางด้านวัฒนธรรมประเพณี	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้ภาษาพื้นบ้าน
2.4 ทุนทางปัญญา	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนนักเรียนในระดับต่างๆ - จำนวนภูมิปัญญาชาวบ้าน
3. มีความเข้มแข็งในการทำกิจการของผู้ถือหุ้นจากกองทุนไปลงทุนประกอบอาชีพในด้านต่างๆ ดังนี้	
3.1 การเกษตร	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้ถือหุ้นที่ดำเนินกิจการเกษตร
3.2 ค้าขาย	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้ถือหุ้นที่ดำเนินกิจการค้าขาย
3.3 การบริการ	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้ถือหุ้นที่ดำเนินกิจการบริการ

2 เพื่อทราบว่ามีปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุน และปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

2.1 ปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุนในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านมีตัวแปรและตัวชี้วัด ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ตัวแปรและตัวชี้วัดปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุน

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน	- ผู้มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน
2. กองทุนเดิมในหมู่บ้าน	- จำนวนกองทุนเดิมในหมู่บ้าน - จำนวนเงินสะสมในหมู่บ้าน

2.2 ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา มีตัวแปรและตัวชี้วัด ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ตัวแปรและตัวชี้วัดปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. ความไม่พึงพอใจในการจัดตั้งกองทุน	- มีผู้ขอกู้เงินที่ไม่พอใจในการอนุมัติเงินกู้

3. เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนหรือไม่

ผลการเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ มีตัวแปรและตัวชี้วัด ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ตัวแปรและตัวชี้วัดการเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. เครือข่ายย่อยภายในหมู่บ้าน	- มีองค์กรผู้ประกอบการอาชีพเดียวกัน

4. เพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของหมู่บ้านตามตัวชี้วัดที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กำหนด

ความเข้มแข็งของหมู่บ้าน มีตัวแปรและตัวชี้วัด ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ตัวแปรและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. ความสามัคคี	- มีความสามัคคี ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 70
2. ความซื่อสัตย์	- มีความซื่อสัตย์ ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 70
3. ยกย่องคนทำดี	- มีการยกย่องคนทำดี ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 70
4. ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	- มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 50
5. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม	- สมาชิกในหมู่บ้านมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม
6. สามารถเลี้ยงครอบครัวได้	- สมาชิกในหมู่บ้านมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้
7. ครอบครัวในหมู่บ้านมีความอบอุ่น	- ครอบครัวในหมู่บ้านมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้า
8. การรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร	- ในหมู่บ้านมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร
9. การประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก	- ในหมู่บ้านมีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก
10. การช่วยเหลือสตรี เด็ก และผู้ด้อยโอกาส	- ในหมู่บ้านมีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และผู้ด้อยโอกาส
11. ผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	- ในหมู่บ้านมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม
12. แผนงานของหมู่บ้านโดยสมาชิก	- ในหมู่บ้านมีแผนงานของหมู่บ้านโดยสมาชิก

บทที่ 4

ผลการติดตามประเมินโครงการ

ผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วย การรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ชิพพีโมเดล (CIPP MODEL) และการรายงานตามวัตถุประสงค์แต่ละประการ ดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม
3. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ ได้แก่
 - 1) เพื่อทราบว่า การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้บรรลุเป้าหมายเพียงใด
 - 2) เพื่อทราบว่า มีปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุน และปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน
 - 3) เพื่อทราบว่า ได้เกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้หมู่บ้านหรือไม่
 - 4) เพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกะจะ ตามตัวชี้วัดที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

ความยากจนมีหลายแง่มุม และมักคงอยู่เป็นอมตะ คนจนขาดการศึกษาขาดการดูแลสุขภาพที่เพียงพอตลอดจนขาดแคลนทรัพยากรสินทรัพย์หลัก เช่น ที่ดิน ปัญหาเหล่านี้หลายอย่างมีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกันและเกี่ยวเนื่องกับช่องว่างในด้านความรู้ และความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล ซึ่งผลักดันให้คนจน ต้องมีความสัมพันธ์ด้านธุรกิจไปในทางที่เป็นการจำกัดความสามารถในการผลิตของตนเอง เมื่อคำนึงถึงผลร้ายที่จะเกิดจากการขาดรายได้อย่างกะทันหัน คนจนก็มักเลือกที่จะหลีกเลี่ยงความเสี่ยง ถ้าเลือกได้แต่การทำเช่นนี้ เป็นการทำให้พวกเขา

เขาไม่สามารถหลุดออกจากวงจรของกิจกรรมแบบ “มีความเสี่ยงต่ำ ก็มีกำไรต่ำ” ซึ่งทำให้พวกเขายังคงยากจนต่อไป

วงจรถัดกล่าวสามารถทำลายได้ เช่น การให้มีชื่อเป็นเจ้าของที่ดิน การให้สินเชื่อในวงเงินขนาดเล็ก การออมขนาดเล็ก และมาตรการป้องกัน และ บรรเทาความเดือดร้อน นวัตกรรมเหล่านี้ช่วยแก้ปัญหาข้อมูลได้ จึงทำให้เป็นไปได้ที่จะเข้าไปช่วยเหลือคนที่จนจริงๆ ในขณะที่สามารถลดความเสี่ยงในเรื่องงบประมาณที่จะหมดไป กับการหลงไปให้เงินช่วยเหลือกับคนที่จำเป็นน้อยกว่า แม้ว่า นวัตกรรมเหล่านี้ไม่อาจขจัดความยากจนให้หมดไปได้ในเวลาชั่วข้ามคืน และ ไม่ได้เป็นการเข้ามาแทนที่นโยบายอื่นๆ ที่จะช่วยให้มีการเติบโตได้อย่างยั่งยืนโดยคำนึงถึงคนจนด้วย แต่ก็ใช้องค์ประกอบที่สำคัญในยุทธศาสตร์สำหรับต่อต้านความยากจนที่ประสบความสำเร็จ การรับรู้ปัญหาข้อมูลนำไปสู่ความไม่สมบูรณ์ของตลาดอย่างไร ก็เป็นอีกก้าวสำคัญ ในการวางนโยบายที่จะช่วยให้คนจนสามารถพัฒนาความเป็นอยู่ได้จริง (กัทธนนท์ พัตติยะ , ผู้แปล ,2542,หน้า 379 – 380)

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม Small and Medium Enterprises (SMEs)

นโยบายของรัฐบาลที่มุ่งมั่นจะสร้างเสถียรภาพ และความมั่นคง ในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์สุขของประเทศไทยนั้น มีนโยบายที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยตรง คือ

1) นโยบายการสร้างรายได้ รัฐบาลจะสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตทั้งภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดยุคใหม่ โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและศักยภาพของพื้นที่โดดเด่นเพื่อสร้างฐานการกระจายโอกาส กระจายความเสี่ยง และฐานการผลิตของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม โดยได้มีแนวนโยบายครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านการเกษตร ด้านอุตสาหกรรม และด้านการบริการ

2) นโยบายด้านพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลได้มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาเครือข่าย การตลาดเข้าสู่ระดับโลก ด้วยการผลักดันให้มีการแข่งขันเสรีเวทีการค้าระหว่างประเทศ โดยมีนโยบาย ที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ให้มีความเข้มแข็งพร้อมๆ ไปด้วยการเร่งสร้างผู้ประกอบการ SME รายใหม่เพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้อันเป็นฐานภาษีให้กับประเทศในระยะยาว (วิภาวี พิจิตบันดาล และคณะ, 2545, หน้า 223 - 224)

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ธนาคารแห่งประเทศไทยประมาณการใหม่ โดยมองค่าแบบระมัดระวังมากเป็นพิเศษ เพราะตามแบบจำลอง พบว่าเศรษฐกิจในปีนี้จะขยายตัวในอัตราเดียวกับที่สภาพัฒน์คาด คือ 3.5 - 4 % และตลาดก็มองตรงกันว่าเศรษฐกิจไทยปีนี้จะขยายตัวเท่ากับ 3.3 - 4.5 % แต่ธนาคารแห่งประเทศไทย ปรับตัวเลขการขยายตัวเพิ่มเป็น 3 - 4 % เท่านั้น ภายใต้อสมมติฐานว่า การส่งออกจะขยายตัวได้ทั้งปี 2 - 3 % การนำเข้าเพิ่มขึ้น 2.5 - 3.5 % การบริโภคทางภาคเอกชนขยายตัวทั้งปี 3 - 4 % การลงทุนภาคเอกชนขยายตัวเพิ่มขึ้น 7 - 9 % ดุลการค้าเกินดุล 2,000. - 3,000. ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ดุลบัญชีเกินสะพัดเกินดุล 5,000. - 6,000. ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยการขยายตัวของเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นพร้อมกัน ทั้งจากภายในประเทศ และจากการส่งออก (ข่าวเศรษฐกิจไทยรัฐ, 2 สิงหาคม 2545, หน้า 8)

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจได้เปลี่ยนไปจากเดิมธุรกิจในรูปแบบอุตสาหกรรมขยายตัวอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดแทนรูปแบบเกษตรกรรม การค้าและการผลิตมิได้จำกัดอยู่แต่เพียงเพื่อสนองความต้องการในท้องถิ่นหรือในประเทศเท่านั้น แต่ได้ขยายกว้างออกไปและเข้าสู่การแข่งขันในตลาดโลก ลักษณะ

การประกอบธุรกิจได้เปลี่ยนไปจากกิจการในครอบครัว ไปเป็นกิจการที่กระจายหุ้นให้กับประชาชนทั่วไป เพื่อระดมทุนเข้ามาขยายการประกอบการในรูปแบบเกษตรกรรมได้เปลี่ยนไป ในลักษณะธุรกิจการผลิตครบวงจรเพื่อการค้า และสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมเกษตรที่ขยายตัวขึ้น (คุษฎี สงวนชาติ , 2545 , หน้า 75)

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยในระบบเงินในชนบทสูงมากเมื่อเทียบกับอัตราดอกเบี้ยในระบบ จึงไม่น่าแปลกในนักที่พบอยู่เสมอว่าชาวนามีหนี้สินล้นพ้นตัว เพราะจากการทำการผลิตในระบบทุนนิยมค่าเช่า ผู้ผลิตโดยตรงมีสภาพไม่ต่างจากการเป็นคนงานรับจ้างในที่ดินของตนเองมากนัก เมื่อชาวนาได้ผลผลิตมาก็มักจะต้องไปขายให้กับนายทุนเงินกู้ที่เป็นพ่อค้ารับซื้อผลผลิตด้วย หลังจากหักค่าเช่าและดอกเบี้ยแล้ว ผลตอบแทนที่ชาวนาได้รับก็เท่ากับค่าจ้างแรงงานนั่นเอง

เกษตรกรและชุมชนในชนบทต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมาย ตั้งแต่ปัญหาหนี้สิน ความยากจน การสูญเสียที่ดิน ตลอดจนการสูญเสียอำนาจในการควบคุมและจัดการทรัพยากร จนเกษตรกรต้องกลายเป็นเพียงคนงานรับจ้าง ได้ค่าตอบแทนน้อย ส่งผลให้ชาวบ้านเดือนร้อนเป็นหนี้สินมากมาย (อเนก เหล่าธรรมทัศน์ และคณะ , 2538 , หน้า 157 , 170)

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบทหรือเรียกว่าความล่มสลาย ของท้องถิ่นชนบท

การเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงเป็นลำดับ ทั้งในเขตกรุงเทพฯ และเมืองหลักในภูมิภาค นอกจากนี้การพัฒนา ที่ไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนและการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการมองข้าม การพัฒนาคุณค่าของความเป็นคน

ละเลยภูมิปัญญา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่บนพื้นฐานความเป็นไทย จะส่งผลต่อการพัฒนาที่พัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต (กลุ่มสถาบันราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ , 2542 , หน้า 227 - 228)

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ปัจจุบันสังคมไทยมี “ วิกฤตการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม ” อันเนื่องจากการแตกฉานซ่านเซ็น ของสังคมชนบทตลอดจนการเบี่ยงเบนค่านิยมไปตามกระแสสังคมโลก ที่เน้นการใช้คว่ำหาความมั่งคั่งทางวัตถุและสภาพการแข่งขันที่นำไปสู่การเผชิญหน้า และไม่มี การผ่อนปรนกันระหว่างคนในสังคมก็ตาม หากด้วย กุศโลบายใหม่ของการพัฒนาที่กระจายโอกาสและความเท่าเทียม ไปสู่ทุกคน จะเป็นเครื่องช่วยฟื้นฟูความอบอุ่น และเอื้อโยทางสังคมให้กับมาสู่บ้านเมืองเราได้อีกครั้งหนึ่ง และยังช่วยขจัดวิกฤตการณ์ ได้เหล่านี้ให้หมดไปได้ (อมรวิรัช นาคทรพรพ , ม.ป.ป. , 41 - 42)

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

ในอดีตเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2493 หรือ 52 ปีมาแล้วบริเวณพื้นที่บ้านหนองกะโถวา (ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ บ้านหนองกะจะ ”) ยังไม่มีการจัดตั้งหมู่บ้าน มีเพียงชาวบ้านอาศัยอยู่ประมาณ 2-3 ครอบครัว มีสภาพแวดล้อมเป็นป่าดงดิบ มีภูเขาเล็ก ๆ ล้อมรอบ ลักษณะของที่ดินเป็นที่เนินสูงและต่ำสลับกันไป ลักษณะดินเป็นดินดำร่วนปนทราย และได้มีคลองน้ำสาธารณะประโยชน์ เป็นน้ำซึมตามธรรมชาติ มีน้ำตลอดปีและมีฝักกะโถวาในหนองน้ำ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณนี้เรียกชื่อว่า หนองน้ำนี้ว่า “ หนองกะโถวา ” ต่อมาจึงเป็นชื่อของหมู่บ้าน

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

เมื่อปี พ.ศ. 2530 ได้มีการคว้านซื้อที่ดินในบริเวณหมู่บ้านหนองกะจะ เพื่อนำมาพัฒนาทำรีสอร์ท หลายๆ โครงการ เช่น กูเตวันรีสอร์ท กะโตวารีสอร์ท ฯลฯ ทำให้ชาวบ้านส่วนมากขายที่ดิน ทำให้อาชีพของชาวบ้านเปลี่ยนไปจากการเกษตรมาทำงานรับจ้างเป็นพนักงานของรีสอร์ทต่างๆ ทางด้านสาธารณูปโภค เช่น ถนนในปี พ.ศ. 2524 มีการปรับปรุงทางเกวียน ให้เป็นถนนลูกรัง และในปี พ.ศ. 2541 มีการปรับปรุงให้เป็น ถนนลาดยาง ส่วนไฟฟ้า เข้าถึงหมู่บ้านในปี พ.ศ. 2536 และมีประปาใช้ในหมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2539 และในสภาพปัจจุบันมีดังต่อไปนี้

- 1) ลักษณะประชากรหมู่บ้านหนองกะจะ จำนวนประชากรทั้งหมด 411 คน ชาย 222 คน หญิง 189 คน

2) อายุ

1 วัน - 3 ปีเต็ม	จำนวน	13 คน
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	จำนวน	39 คน
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	จำนวน	42 คน
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	จำนวน	15 คน
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	จำนวน	32 คน
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	จำนวน	195 คน
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	จำนวน	39 คน
60 ปี 1 วันขึ้นไป	จำนวน	36 คน

- 3) การศึกษา จบการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนมากจะเข้ารับการศึกษาตามภาคบังคับเท่านั้น เนื่องจากหมู่บ้านหนองกะจะ เป็นหมู่บ้านที่ทำการเกษตร ชาวบ้านมีฐานะค่อนข้างยากจน และในหมู่บ้านไม่มีโรงเรียนทำให้ต้องเดินทางไปเรียนนอกหมู่บ้าน

4) ลักษณะอื่น ๆ ของประชากร

- ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีฐานะยากจนแต่ในปัจจุบันได้
รับการสงเคราะห์จากรัฐ จำนวน 1 คน
- คนพิการได้เรียนหนังสือ 1 คน ไม่ได้เรียนหนังสือ 2 คน
- การประกอบอาชีพ

รับราชการ	3	ครอบครัว
ค้าขาย	6	ครอบครัว
รับจ้าง	45	ครอบครัว
การเกษตร	35	ครอบครัว
- ครอบครัวที่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง
จำนวน 50 ไร่ ขึ้นไป จำนวน 17 ครอบครัว
- ที่ดินที่ยังไม่ได้เอกสารสิทธิ์ จำนวน 25 ครอบครัว รวม 600 ไร่
- การศึกษา ไม่มีโรงเรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและในระดับ
มัธยมศึกษา ในหมู่บ้าน
- ในหมู่บ้านไม่มีศูนย์เลี้ยงเด็ก
- ในหมู่บ้านมีผู้อ่านหนังสือไม่ออก จำนวน 6 คน
- ในหมู่บ้านไม่มีโรงเรียนทางศาสนา
- สมาชิกในหมู่บ้านไปศึกษานอกหมู่บ้าน จำนวน 54 คน ดังนี้

ระดับประถมศึกษา	จำนวน	30 คน
ระดับมัธยมศึกษา	จำนวน	20 คน
นักศึกษาผู้ใหญ่	จำนวน	2 คน
สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา	จำนวน	2 คน
- ปัจจุบันในหมู่บ้าน

มีร้านค้า	6	ร้าน		
มีสัตว์เลี้ยง	คือ	วัว	190	ตัว
		เป็ด	40	ตัว
		ไก่	450	ตัว
		สุกร	10,100	ตัว
		ปลา	200	ตัว

- 5) แหล่งน้ำในหมู่บ้าน คือ “หนองน้ำกะโตะวา” เป็นหนองน้ำที่ใช้ในการเกษตรของชาวบ้านหนองกะจะ ซึ่งแต่เดิมชื่อบ้านหนองกะโตะวา ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่ใช้มาตั้งแต่มีการเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน คือ พ.ศ.2493 และยังเป็นแหล่งน้ำที่ใช้อยู่ในจนถึงปัจจุบัน มีน้ำตลอดปี เนื่องจากมีตาน้ำมีน้ำซึมขึ้นมาจากใต้ดิน และในปี พ.ศ. 2545 นี้ได้มีการขุดลอกหนองน้ำกะโตะวาขึ้นมาใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงเส้นทางเดินของน้ำ เกิดการขาดแคลนน้ำขึ้น สาเหตุคือ อาจมีดินไปถมทับปิดตาน้ำ ทำให้น้ำไม่สามารถซึมออกมาได้ และการเกิดปัญหาก็แล้ง ทำให้มีฝนตกน้อยมาก

ปัจจุบันมีคลองน้ำ 1 แห่ง ใช้งานได้ตลอดปี

ฝายกั้นน้ำ 1 แห่ง ใช้งานได้ตลอดปี

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

สมัยก่อนชาวบ้านในหมู่บ้านหนองกะจะมีอาชีพ ทำการเกษตร และรับจ้างเกี่ยวกับการทำการเกษตรซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน แต่ปัจจุบันนี้สภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เนื่องจากมีรีสอร์ทหลายโครงการในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านมีงานทำเป็นหลักแหล่ง และมีรายได้ที่มั่นคง รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัว มีดังนี้

รายได้	10,001 - 20,000 บาท	มี	9	ครอบครัว
รายได้	20,001 - 30,000 บาท	มี	10	ครอบครัว
รายได้	30,001 - 50,000 บาท	มี	45	ครอบครัว
และรายได้	50,001 - 200,000 บาท	มี	25	ครอบครัว

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

หมู่บ้านหนองกะจะมีวัด จำนวน 2 แห่ง คือ วัดหนองกะจะ และวัดกะโตะวา ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เวลาเช้าจะตักบาตรหน้าบ้าน ไปทำบุญที่วัด ส่วนวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันสงกรานต์ และวันเข้าพรรษา ชาวบ้านก็ไปร่วมตัวกันที่วัด เพื่อทำบุญ ฟังเทศน์ และจำศีลที่วัด

ประเพณีของหมู่บ้านหนองกะจะ ได้แก่ การทำบุญกลางบ้านในเดือนมกราคม ของทุกปี โดยชาวบ้านมาทำบุญร่วมกัน เพื่อต้อนรับวันปีใหม่ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของเพื่อนบ้านและคนในหมู่บ้านเป็นการสืบสานประเพณีที่ดีต่อไป

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่า ประชาชนในหมู่บ้านหนองกะจะ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอยู่ในระดับปานกลางและมีความพึงพอใจที่รัฐบาลจัดทำโครงการนี้ขึ้นมา เพราะเป็นการช่วยเหลือประชาชนทุกหมู่บ้านในประเทศ เป็นการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ช่วยบรรเทาเหตุฉุกเฉินและเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหนองกะจะ นำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศในดีขึ้นเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

2) เงิน 1 ล้านบาท

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้มองเห็นความยากจนของประเทศ จึงได้ริเริ่มจัดตั้งกองทุนนี้ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2544 เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้ดีขึ้น โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้าง และพัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองหมู่บ้านหนองกะจะ ได้รับโอนเงินกองทุนจากรัฐบาลเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545 ปัจจุบันมี

จำนวนสมาชิก 70 คน ได้อนุมัติเงินกู้ให้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านจำนวน 43 ราย เป็นเงิน 831,200. บาท

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน

การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ ได้จัดให้มีการประชุมในวันที่ 27 มิถุนายน 2544 มีผู้เข้าร่วมในการประชุม 70 คร้วเรือนจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 89 ครัวเรือน และมีเจ้าหน้าที่ของรัฐฯ เข้าร่วมสังเกตการณ์ 2 คน คือ นางทองใบ ปราศรัย เกษตรตำบลปากช่องและนางอนุสรณ์ รักษาวงศ์ นักพัฒนาชุมชน 6 ประชานในที่ประชุม นายชนกฤต บริบูรณ์ ผู้ใหญ่บ้านหนองกะจะ หมู่ที่ 10 ต.ปากช่อง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ได้ชี้แจงในที่ประชุมของเงินกองทุน 1 ล้านบาทว่ามีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. เปิดเวทีชาวบ้าน เพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนจำนวน 15 คน
2. เมื่อเลือกคณะกรรมการได้ครบ 15 คนแล้วดำเนินการออกระเบียบข้อบังคับตามความคิดเห็นของประชาคมหมู่บ้านร่วมกับคณะกรรมการ
3. เปิดรับสมัครสมาชิกกองทุน การถือหุ้น การฝากเงินสั่งจะ
4. ดำเนินการขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านพร้อมกับเปิดบัญชีธนาคารกองทุนหมู่บ้าน

วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านใช้วิธีการเลือกแบบเปิดเผย โดยให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมเป็นผู้เสนอคัดเลือกบุคคลที่จะมาเป็นคณะกรรมการหนึ่งคน และมีผู้รับรองสองคน โดยเลือกทั้งชายและหญิง

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า

คณะกรรมการกองทุนให้ความสำคัญในเรื่องการพิจารณาความน่าเชื่อถือของสมาชิกที่กู้ แต่แต่ละรายเป็นอันดับแรก โดยมีการสอบถามในคณะกรรมการ ว่าผู้กู้ จะนำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพจริงหรือไม่ และพิจารณาจากประวัติของผู้กู้และความจำเป็นหรือวัตถุประสงค์ในการกู้เงิน ถ้ามีกรรมการให้การรับรอง ทางคณะกรรมการก็อนุมัติให้กู้ตามวงเงินที่ขอกู้

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า

มีการบันทึกการรับเงินจ่ายเงินไว้ มีสมุดเงินฝากที่สามารถตรวจสอบได้ เนื่องจากใน

การกู้เงินของสมาชิกทำสัญญาใช้เงินต้นและดอกเบี้ยเป็นรายปี และการทำสัญญาเงินกู้ก็ยังไม่ครบ 1 ปี จึงยังไม่มีการจัดทำบัญชีกองทุน

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A

1) ผลโดยตรง พบว่า

จำนวนผู้ที่กู้ยืม ซึ่งสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ ที่ได้รับการอนุมัติเงินกู้มีจำนวน 43 ราย

ยอดเงินให้กู้ยืม ยอดเงินกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะมีจำนวน 1,000,000 บาท แต่มีสมาชิกที่กู้ยืมเงินกองทุนทำให้มียอดเงินคงเหลือในบัญชีกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ 168,800 บาท โดยแบ่งตามกลุ่มอาชีพได้ดังนี้

- การผลิตทางการเกษตร

ปลูกพืช คือ ทำไร่ข้าวโพด จำนวน 31 ราย รวมเงินกู้ 591,200 บาท

เลี้ยงสัตว์ คือ โคเนื้อและหมู จำนวน 6 ราย รวมเงินกู้ 120,000 บาท

- ค้าขาย คือ ขายของชำและอาหาร จำนวน 3 ราย รวมเงินกู้ 60,000 บาท

- การบริการ

ช่างซ่อม คือ ซ่อมรถจักรยานยนต์ จำนวน 3 ราย รวมเงินกู้ 60,000 บาท

รวมจำนวนเงินที่กองทุนหมู่บ้านหนองกะจะให้สมาชิกกู้ยืม เป็นเงิน 831,200 บาท

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า

จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้านหนองกะจะ มีเงินทุนสะสม 2 บัญชี มียอดจำนวนเงินรวม 52,039.71 บาท ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

- บัญชี กองทุนหมู่บ้าน หนองกะจะ เป็นบัญชีเงินฝากของการถือหุ้นของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเปิดบัญชี 31 กรกฎาคม 2544 มียอดเงินฝาก 6,700 บาท และมียอดเงินฝาก ณ.วันที่ 26 กรกฎาคม 2545 จำนวน 13,955.71 บาท
- บัญชีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองกะจะ หมู่10 เป็นบัญชีเงินฝากสัจจะของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน มียอดเงินฝาก ณ. วันที่ 26 กรกฎาคม 2545 จำนวน 38,084 บาท
- การขยายกิจการของผู้กู้ ในด้านการเลี้ยงสัตว์มี จำนวนเพิ่มขึ้นอีก 4 ราย ซึ่งเป็นสมาชิกที่ประกอบอาชีพหลัก คือ การทำไร่ข้าวโพด และการทำงานรับจ้าง เนื่องจากเห็นว่า การเลี้ยง

โคเนื้อเป็นอาชีพเสริมที่ให้ผลตอบแทนที่ดี ในด้านการค้าขาย ผู้กู้ได้ขยายร้านและทำกิจการอื่นเพิ่ม คือ การขายกล้วยเตี๋ยว รวมไปถึงมีความสามารถในการให้เครดิตลูกค้าได้จำนวนมากมากขึ้นกว่าเดิม ในด้านการบริการ คือ การซ่อมรถจักรยานยนต์ ผู้กู้ได้ซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ในการซ่อมรถจักรยานยนต์ที่สามารถให้บริการได้มากกว่าเดิม เช่น การผ่าเครื่องรถจักรยานยนต์ เป็นต้น และการขยายกิจการของผู้กู้ด้านการเกษตรทำไร่ข้าวโพด ทำให้ผู้กู้สามารถทำไร่ข้าวโพดได้มากกว่าเดิมขึ้น เพราะมีเงินทุนเพียงพอต่อการลงทุน

3) ผลกระทบโดยอ้อม

กองทุนหมู่บ้านหนองกะจะมีศักยภาพและความเข้มแข็ง เพราะประชาชนในหมู่บ้าน มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการประชุมจะมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีอาชีพสามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ จึงมีผลทำให้หลายๆครอบครัวในหมู่บ้านหนองกะจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืมกองทุน

เนื่องจากหมู่บ้านหนองกะจะเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กมีจำนวนครัวเรือน 89 ครัวเรือน มีสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 70 คน จำนวนสมาชิกที่ขอกู้ยืม 43 ราย วงเงินกู้ 831,200 บาท ซึ่งเป็นยอดเงินที่ต่ำกว่ายอดเงินที่มีให้กู้ ดังนั้นคณะกรรมการกองทุนจึงพิจารณาอนุมัติเงินกู้ให้ตามวงเงินที่สมาชิกขอกู้ทุกราย โดยมีวงเงินกู้สูงสุดรายละ 20,000. บาท

2) อื่นๆ เกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการของผู้กู้

ประสิทธิภาพของผู้กู้ยืมเงิน ของประชาชนในหมู่บ้านหนองกะจะ ในการกู้ทำไร่ข้าวโพด, เลี้ยงสัตว์, ค้าขาย และอยู่ซ่อมรถยนต์ ประชาชนที่กู้ส่วนมากจะประกอบอาชีพต่างเหล่านี้อยู่แล้วที่กู้ไปเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพนั้นๆ และซื้อวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติมในการประกอบอาชีพ

- อาชีพหลักของผู้กู้
อาชีพหลักของผู้ที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ ประชาชนผู้กู้จะมีอาชีพ ไร่ข้าวโพด, เลี้ยงสัตว์, ค้าขาย และอยู่ซ่อมรถยนต์
- รายได้ของครอบครัว
รายได้ของครอบครัวของหมู่บ้านหนองกะจะ ต่อปีในแต่ละครอบครัว โดยสรุปรวมดังนี้

รายได้	10,001 - 20,000	บาท	มี	9	ครอบครัว
รายได้	20,001 - 30,000	บาท	มี	10	ครอบครัว
รายได้	30,001 - 50,000	บาท	มี	45	ครอบครัว
รายได้	50,001 - 200,000	บาท	มี	25	ครอบครัว
- สถานที่ และวัตถุดิบ
ในปัจจุบันชาวบ้านในหมู่บ้านหนองกะจะ ส่วนมากจะมีที่ดินเฉพาะที่ใช้ในการอยู่อาศัยไม่ค่อยมีที่ดินในการทำกินเป็นของตนเอง ดังนั้นผู้ประกอบการอาชีพทำไร่ข้าวโพดส่วนมากจึงต้องเช่าที่ดินในการเพาะปลูก ส่วนวัตถุดิบนำมาใช้ในการประกอบอาชีพการทำไร่ข้าวโพด การค้าขาย และร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ก็จะซื้อจากร้านค้าในอำเภอปากช่อง ส่วนการซื้อโคเนื้อ, โคนม และหมูมาเลี้ยง ก็จะไปซื้อตามหมู่บ้านที่อยู่ในดงไกลๆ เพื่อที่จะซื้อได้ในราคาที่ถูกลง

2.2.2 การประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

- 1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย พบว่า
สมาชิกที่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 43 ราย นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ประมาณ 80 % ซึ่งกลุ่มผู้กู้อาชีพเลี้ยงสัตว์ เป็นกลุ่มอาชีพที่นำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้มากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มผู้กู้อาชีพค้าขาย และการบริการ คือ ซ่อมรถจักรยานยนต์ ส่วนกลุ่มผู้กู้อาชีพทำการเกษตรทำไร่ข้าวโพด เป็นกลุ่มที่นำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์เท่าใดนัก
- 2) อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการของหน่วยระบบ B
การหาตลาดที่ดี ในเรื่องการตลาดสำหรับการทำไร่ข้าวโพด ในเขตอำเภอปากช่องนั้นไม่มีปัญหาอะไร เพราะเป็นแหล่งที่รับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดอยู่แล้ว สำหรับตลาดโคเนื้อและหมูนั้นก็จะมีพ่อค้า มารับซื้อที่บ้าน ซึ่งราคาก็แล้วแต่จะตกลงกัน ส่วนการค้าขายของชำใน

หมู่บ้าน ก็มีร้านค้าเพียง 2 ร้าน ทำให้การค้าขายเป็นไปด้วยดี และอาชีพบริการ คือ ซ่อมรถจักรยานยนต์ ก็มีลูกค้าเป็นคนที่มากพอสมควร เพราะในหมู่บ้าน มีจำนวนรถจักรยานยนต์ อยู่ประมาณ 50 – 70 คัน

2.2.4 การประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1) ผลโดยตรง

รายได้เป็นเงิน การทำกิจการของผู้กู้เงินกองทุน ในการทำไร่ข้าวโพด มีรายได้ที่ไม่แน่นอน เนื่องจากรายได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น ปัญหาภัยแล้ง ราคาสินค้าเกษตรกรรม ทำให้การลงทุนประสบปัญหาขาดทุน ส่วนการทำกิจการเลี้ยงสัตว์ เป็นการลงทุนที่มีความเสี่ยงน้อย แต่จะต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานหลายเดือนถึงจะมีรายได้ ซึ่งผลตอบแทนที่น่าพอใจ ส่วนการทำกิจการค้าขาย และร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ก็มีรายได้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 5,000. – 8,000. บาท

2) ผลกระทบโดยตรง

ผู้กู้ได้ขยายกิจการ จากการทำอาชีพเสริมหรือขยายกิจการเพิ่มขึ้น ในการประกอบอาชีพหลัก คือ การทำไร่ข้าวโพด หรือ การทำงานรับจ้าง ก็มาทำอาชีพเสริม คือการมาเลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งก็ทำให้ผู้กู้ได้มีรายได้เพิ่มขึ้น หรือผู้กู้ได้ขยายกิจการค้าขายของชำ ก็มาทำกิจการขายอาหารควบคู่กันไป เมื่อมีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้น จะทำให้ผู้กู้มีโอกาสเพิ่มศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเอง

3) ผลกระทบทางอ้อม

- ผู้กู้มีการพึ่งตนเองเมื่อสมาชิกในชุมชนมีทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพทำให้มีการสร้างงานสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ก็จะทำให้สามารถพึ่งตนเองได้ เช่น ผู้กู้ที่นำเงินไปประกอบอาชีพเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพเสริม เมื่อเลี้ยงโคเนื้อโตเต็มที่แล้วก็ขายให้กับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งก็ทำให้ได้เงินลงทุนคืนพร้อมกับผลกำไร .

- ผู้กู้มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน สมาชิกกลุ่มผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ ส่วนใหญ่จะนำเงินที่กู้ไปเพิ่มทุนในการประกอบอาชีพ ซึ่งก็ตรงกับวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน คือ จะต้องนำเงินไปประกอบอาชีพ หรือดำเนินธุรกิจอย่างจริงจัง เพื่อจะได้มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ จากการพิจารณาจากผู้

เงินกองทุนพบว่า กลุ่มผู้กู้เงินมีความขยันทำมาหากิน มีอาชีพที่มั่นคง มีกำลังความสามารถในการดำเนินกิจการของตนเอง ทำให้ผู้กู้ี้มีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง

3. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

3.1. กระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า ในหมู่บ้านหนองกะจะ มีกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนภายในหมู่บ้านก่อนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน 4 กลุ่ม จำแนกได้ดังนี้

- 1) กองทุนช่วยเหลือกันและกัน จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2542 มีสมาชิก 78 คน มีเงินทุนสะสม 7,800. บาท เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือเมื่อสมาชิกในกลุ่มกองทุนเสียชีวิตลง
- 2) กลุ่มสตรีแม่บ้าน จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2543 มีสมาชิก 24 คน มีเงินทุนสะสม 5,000. บาท เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาอาชีพของกลุ่มสตรีแม่บ้าน
- 3) กองทุนหมุนเวียนเพื่อการเกษตร จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2544 มีสมาชิก 60 คน มีเงินทุนสะสม 100,000. บาท เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้สมาชิกได้กู้ยืมเงินในการส่งเสริมอาชีพทางการเกษตรพืชไร่
- 4) กลุ่มออมทรัพย์สัจจะเพื่อการผลิต จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2544 มีสมาชิก 62 คน มีเงินทุนสะสม 3,910. บาท เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออม ระดมทุนพึ่งตนเองช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งเพื่อการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน

3.1.2 การมีระบบการบริหารกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ ส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารงานกองทุน ทั้งในด้านการวางแผน การจัดองค์กร และการดำเนินงานที่ดี ทำให้มีกรรมกองทุนทำงานอย่างจริงจังเพียง 4-5 คน เท่านั้น

3.1.3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน สามารถเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองได้ในระดับดีเพราะมีการประกอบอาชีพเสริม เพื่อเป็นการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นให้แก่ตนเองและครอบครัว ซึ่งจะเป็นตัวตัวอย่างที่ดีให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน

3.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ในหมู่บ้านหนองกะจะ ไม่มีอาชีพใหม่เกิดขึ้น แต่มีการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ คือ การเลี้ยงวัวเนื้อเพิ่มขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากเห็นว่าการเลี้ยงวัวเนื้อ ไม่ต้องดูแลมากนัก เพียงแต่ตัดหญ้าให้กินหรือนำไปเลี้ยงตามไร่ซึ่งใช้ระยะเวลาเพียง 7 – 8 เดือน ก็สามารถขายสร้างรายได้เพิ่มขึ้นให้กับครอบครัว

3.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน มีความสามารถในการดำเนินกิจการของตนเอง ให้มีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง เนื่องจากการเริ่มต้นสำหรับการพัฒนาตนเองของคนในหมู่บ้าน ซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนาให้ดีขึ้น

3.2 ปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุนและด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

3.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบว่า สมาชิกกองทุนมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองและมีการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

3.2.2 ปัจจัยด้านลบ พบว่า สมาชิกในหมู่บ้านมีความรู้ในด้านการบริหารงานน้อย และการไม่ให้ความร่วมมือในการประชุมทำให้อาการมีส่วนร่วมในการบริหารกองทุน

3.3 กระบวนการเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า ไม่มีองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ของหมู่บ้านเกิดขึ้น

3.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

- 1) ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้ มีดังนี้

(เกณฑ์ระดับคะแนน ข้อ 5,12 คือ 1 – 50 เท่ากับ ไม้ใช้ คะแนน 51- 100 เท่ากับ ใช้)

- 5) สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม ใช้ จำนวน 3 ครั้ง ต่อปี
- 6) สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้เท่าเดิม คิดเป็น 100 % เทียบจากปีก่อน
- 7) ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน เท่าเดิม 100 % เทียบจากปีก่อน
- 8) ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน เท่าเดิม 4 กลุ่ม คิดเป็น 100 % เทียบจากปีก่อน
- 9) ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำ โดยการประชุมหรือเสวนาในระดับปานกลาง คือร้อยละ 50
- 10) ในชุมชนมีการช่วยเหลือ เด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส เท่าเดิม คิดเป็น 100% เทียบจากปีก่อน

(เกณฑ์ระดับคะแนนข้อ 11 คือ คะแนน 1 – 33 เท่ากับ ไม้ใช้ คะแนน 34 – 66 เท่ากับ ไม้แน่ใจ คะแนน 67 - 100 เท่ากับ ใช้)

- 11) ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม คือ ร้อยละ 70 ตอบใช่
- 12) ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน คือ ร้อยละ 70 ตอบ ใช่

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การติดตามประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองกะจะ ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบว่าการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บรรลุเป้าหมายเพียงใด
2. เพื่อทราบว่ามีปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุน และปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน
3. เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนหรือไม่
4. เพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตามตัวชี้วัดที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

2. วิธีการดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน รายละเอียดของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุน การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งใช้แบบรายงานเก็บรวบรวมข้อมูล (บร.) เป็นแนวทางในการจัดเก็บเก็บข้อมูลรวมถึงพฤติกรรมของชาวบ้านที่สามารถสังเกตเห็นได้ จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลต่างๆ จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เช่น รายได้ของชาวบ้าน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น และ ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการบรรยายความคิดเห็น เช่น ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุน เป็นต้น

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลข แล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นข้อมูลที่อยู่ในลักษณะข้อความเขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อมูล เพื่อนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ ในการประเมินผลใช้แบบจำลองการประเมิน ซิพพ์โมเดล (CIPP MODEL) คือ การประเมินที่บริบทของหน่วยระบบ (Context) การประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ (Input) การประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ (Process) การประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ (Product)

3. ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินการ กรณีบ้านหนองกะจะ หมู่ 10 ต.ปากช่อง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ทั้ง 2 ระบบ คือ ระบบ A และระบบ B สรุปได้ดังนี้

ผลการประเมินหน่วยระบบ A คือ ห่วงบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้พบว่า

- 3.1 ประชาชนและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ มีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการสร้างงานสร้างอาชีพ เสริมและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน
- 3.2 เงิน 1 ล้านบาทนั้นมีแนวโน้มว่ายังคงอยู่ เพราะผู้ที่มีความคิดเห็นว่าการชำระคืนเงินกู้ตามกำหนดสัญญา
- 3.3 ทศนคติของประชาชนของหมู่บ้านหนองกะจะ ที่มีต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ คือ โครงการกองทุนหมู่บ้าน ๗ นั้นจะเข้ามาช่วยทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาดีขึ้น ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสที่ไม่มีหลักทรัพย์ที่จะไปกู้เงินจากสถาบันการเงิน และเป็นการช่วยให้ผู้นำและคนในหมู่บ้านได้ร่วมมือกัน จัดระเบียบกองทุนที่เหมาะสมกับหมู่บ้านของตนเอง และเป็นการพัฒนาอาชีพใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้นในหมู่บ้านอีกด้วย ถึงแม้จำนวนเงินกุนั้นจะน้อย แต่สมาชิกกองทุนก็ให้เหตุผลว่าอย่างน้อยก็สามารถช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของคนในหมู่บ้านลงไปได้ เพราะมีอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่ากู้เงินนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่ามาก

3.4 กระบวนการคัดเลือกสมาชิกผู้กู้จากกองทุน พบว่าผู้กู้ทุกรายมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กองทุนกำหนด

ผลการประเมินของหน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

- 1) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของผู้กู้ส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพดำเนินงานอยู่แล้ว เพราะโดยมากผู้กู้จะกู้ไปเพื่อลดรายจ่ายในการประกอบอาชีพเดิม
- 2) ความรู้ความสามารถของผู้กู้ พบว่า ผู้กู้มีความสามารถในการดำเนินงานพอสมควรเนื่องจากมีประสบการณ์มาก่อน
- 3) อาชีพหลักของผู้กู้พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านหนองกะจะมีอาชีพส่วนใหญ่ คือ อาชีพทางการเกษตร เช่น ทำไร่ข้าวโพด
- 4) รายได้ของครอบครัวผู้กู้ พบว่ามีความแตกต่างกันไป แล้วแต่นาขนาดกิจการของผู้กู้ แต่รายได้โดยเฉลี่ยของผู้กู้ต่อปีมี คือ ประมาณ 30,000 บาท ต่อปี

4. อภิปรายผล

การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีดังต่อไปนี้ คือ

4.1 เพื่อทราบว่าการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บรรลุเป้าหมายเพียงใด

กองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ เกิดจากความร่วมมือของคนในหมู่บ้านและมีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งก็ตรงตามความต้องการของรัฐบาลที่กระจายเม็ดเงินสู่สังคมรากหญ้า ซึ่งผู้ได้จากจำนวนผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านโดยส่วนใหญ่นำไปทำเป็นอาชีพเสริมจากอาชีพหลัก หรือบางส่วนนำไปเพิ่มทุน เพื่อขยายกิจการทำให้มีเงินเพิ่มขึ้นสามารถนำมาจับจ่ายใช้สอย เพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคได้ และเงินส่วนที่เหลือยังสามารถนำมาเก็บออมได้อีกด้วย โดยการให้ความร่วมมือของชาวบ้านหมู่บ้านหนองกะจะ และการติดตามข่าวสารกองทุนหมู่บ้านของผู้นำหมู่บ้านอย่างใกล้ชิด ทำให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและนำมาปฏิบัติอย่างถูกวิธี ดังนั้นจึงยังไม่มีอุปสรรคในการดำเนินงานมากนัก และจากการติดตามดูแลอย่างใกล้ชิดของหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ พัฒนาการอำเภอ และ หน่วยงานอื่นๆ ซึ่งได้แนะนำวิธีการดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

บ้านอย่างถูกวิธีและได้อำนวยความสะดวกต่างๆ ทำให้เรื่องการค้าเงินงานกองทุนหมู่บ้านเป็นเรื่องที่ไม่ยากสำหรับชาวบ้านหมู่บ้านหนองกะจะ

4.2 เพื่อทราบว่า มีปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุน และปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

ปัจจัยด้านบวก

- 1) ประสบการณ์ของคนในหมู่บ้านที่ประสบความล้มเหลวมาก่อนจึงได้อาศัยเป็นบทเรียนที่ให้แก่คนในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาค้างขึ้นอีก
- 2) เกิดความสามัคคีกันมากขึ้น โดยการที่คนในหมู่บ้านมีกิจกรรมที่จะต้องช่วยกันคิดช่วยกันทำเพื่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านตนเอง
- 3) เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น จากการที่คนในหมู่บ้านมีแหล่งเงินทุนในการกู้เพื่อนำไปประกอบอาชีพเสริมจากอาชีพหลัก ทำให้มีรายได้มากขึ้น ส่งผลต่อภาพเศรษฐกิจโดยรวม

ปัจจัยด้านลบ

- 1) คนในหมู่บ้านยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุน ซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น
- 2) เนื่องจากคนในหมู่บ้านเป็นคนที่มีความรู้ค่อนข้างน้อย คือ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับประถมศึกษาทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาบางอย่างที่เกิดขึ้นได้ทันที่ จึงต้องทำการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐซึ่งบางครั้งก็เกิดการล่าช้า

4.3 เพื่อทราบว่า ได้เกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนหรือไม่

จากการปฏิบัติงานภาคสนาม ผู้วิจัยได้สร้างเครือข่ายองค์กรย่อยภายในชุมชน ได้แก่ กลุ่มสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน องค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความเข้มแข็งในการดำเนินโครงการตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน โดยผู้นำชุมชนต่างๆ จะมีการประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการประชุมที่มีบัณฑิตอาสาของแต่ละหมู่บ้านจัดการประชุม

ตามแบบ บร. ต่าง ๆ หรือจะเป็นการประชุมที่ทางหน่วยงานรัฐบาลจัดขึ้น ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวิธีการทำงานซึ่งกันและกันและอาจจะพบวิธีการทำงานที่แปลกใหม่ออกไปเพื่อนำไปใช้ในการทำงานของแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพของท้องถิ่นตนเอง

4.4 เพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตามตัวชี้วัดที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนกลุ่มเป้าหมายในกรณีศึกษาบ้านหนองกะจะ มีดังนี้

- 1) ความสามัคคี คนในหมู่บ้านยังมีความสามัคคีกันอยู่ แต่จะไม่มากเหมือนสมัยก่อน และครอบครัวมีแนวโน้มเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น
- 2) คนในหมู่บ้านจะให้ความเคารพนับถือคนในหมู่บ้าน ที่มีความรู้ความสามารถ เสียสละส่วนรวม
- 3) สมาชิกในชุมชน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันดี สังคมยังเป็นแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ส่วนมากมีการให้ความช่วยเหลือแนะนำในด้านการเกษตร
- 4) ในแต่ละครอบครัวสามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ แต่ในช่วงเศรษฐกิจไม่ดี ก็ทำให้รายได้ลดลงไปบ้าง โดยส่วนมากประชาชนในหมู่บ้านจะทำอาชีพเกษตรกรรม รายได้จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ อย่างในแต่ละปี รายได้ก็จะไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับว่าปีใดจะขายผลผลิตได้ราคาดี หรือราคาสินค้าการเกษตรตกต่ำ

ผลกระทบโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

- 1) ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งสมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตขึ้น
- 2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินไปจากกองทุนหมู่บ้านได้นำเงินไปลดรายจ่ายในการประกอบอาชีพ เพราะเป็นเงินกู้ที่ดอกเบี้ยต่ำกว่าเงินกู้ในระบบ ทำให้มีเงินหมุนเวียนในครอบครัวมากขึ้น สามารถขยายกิจการได้มากขึ้น

3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) วิถีชีวิตคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ก่อให้เกิดสันติสุขในหมู่บ้าน

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุน ฯ ผู้ทำสารนิพนธ์ได้พบประเด็นที่ควรเสนอแนะให้มีการแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไม่ตรงกับความเป็นจริงและไม่เอื้ออำนวยในการปฏิบัติหน้าที่

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 คณะกรรมการยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านบทบาทและหน้าที่ของตน

5.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน ผู้ทำสารนิพนธ์ได้พบประเด็นที่ควรเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 คณะกรรมการบางส่วนยังไม่ค่อยมีความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุน ทำให้บางครั้งการทำงานล่าช้า จึงควรที่จะมีหน่วยงานของรัฐจัดการอบรมให้ความรู้และเข้าไปดูแลใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 สมาชิกบางส่วนยังขาดจิตสำนึก ในบทบาทหน้าที่ ของสมาชิกภายในหมู่บ้าน ซึ่งควรทำการประชาสัมพันธ์และอธิบายถึงผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับและจัดกิจกรรมที่เชื่อมความสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะการนำเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านเพื่อไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 สมาชิกบางรายนำเงินกู้ ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ควรมีการชี้แจงและให้นำเงินกู้ไปใช้ให้ตรงตามโครงการที่เขียนขอกู้

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 สมาชิกควรมีการรวมกลุ่มผู้ทำอาชีพเดียวกันในหมู่บ้าน เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ภาครัฐควรมีการแนะนำด้านเทคนิค และวิธีการใหม่ๆ ในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น

บรรณานุกรม

กลุ่มสถาบันราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.(2542). ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป.).

ข่าวเศรษฐกิจไทยรัฐ.(2 สิงหาคม 2545).ไทยรัฐ : 8.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ , สำนักงาน.2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

มนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไข

เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ.2544. ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองกะจะ.

นครราชสีมา.

เฉลี่ยว บุรีภักดี และคณะ.(2545). การวิจัยชุมชน. นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง.แมสโปรดักส์

จำกัด

เฉลี่ยว บุรีภักดี และคณะ.(2545).สารนิพนธ์. นนทบุรี:บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง.แมสโปรดักส์ จำกัด.

คุณฉวี สงวนชาติ.(2545).ผู้บริการกับงบการเงิน.การทำธุรกิจขนาดย่อม.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนาคารโลก.(2542). ความรู้เพื่อการพัฒนา. แปลโดย ภัทรนันท์ พัตติยะ.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

องค์การค้ำของคุรุสภา.

วิภาวี พิจิตบันดาล และคณะ.(2545).การจัดการและการวางแผนธุรกิจ. กรุงเทพฯ : บริษัท ศรี

สยามพรินท์แอนด์แพคค์ จำกัด.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ และคณะ . (2538). วิพากษ์สังคมไทย.กรุงเทพฯ:บริษัท อมรินทร์ พรินติ้ง

แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.

อมรวิชัย นาครทรรพ. (ม.ป.ป.). ความฝันของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ดี แอส เอส.

อุดม จำรัสพันธุ์ และคณะ.(2545).การประเมินเพื่อพัฒนา.(ม.ป.ป.) : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทัศนทอง

การพิมพ์.